

Cuvânt-înainte

Un rol aparte în evoluția societății omenеști îl au asigurările. Complexe și dinamice, asigurările implică o multitudine de aspecte, care îmbină în mod armonios elemente din mai multe domenii.

Ideea de asigurare își are originea în măsurile întreprinse pentru a evita, preveni și limita pericolele care amenință viața, integritatea corporală și bunurile omului. Împrejurările generatoare de pagube și suferințe pot fi provocate de acțiunea forțelor naturii și de diferite accidente determinate de fapta omului.

Asigurarea permite acoperirea riscurilor la care sunt supuse bunurile sau viața unei persoane. Datorită sferei ample de cuprindere a activității umane, problematica asigurărilor constituie o realitate actuală și seducătoare.

Prin conceptul de solidaritate în fața riscului, asigurarea apare ca un imperativ obiectiv, determinat de acțiunea legilor care guvernează natura și societatea. Într-o lume a incertitudinilor, asigurările oferă certitudine și rigoare. Sistemul de asigurări favorizează spiritul întreprinzător și contribuie la finanțarea investițiilor, la progresele sociale și economice, precum și la îmbunătățirea calității vieții.

Fenomenul asigurării poate fi abordat din perspectivă juridică, tehnică și economică. Cu toate că sunt autonome, conexiunea celor trei elemente se impune în analiza noțiunii de asigurare.

Dimensiunea juridică este conferită de contractul de asigurare. Obiectul contractului îl reprezintă operațiunea juridică convenită de părți, care rezultă din ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale.

Element esențial al contractului, prima de asigurare servește la crearea unui fond comun, destinat indemnizării persoanelor care au suferit o pierdere. Prin acest sistem, efectele unui eveniment cauzator de prejudicii se compensează în echivalent bănesc sau în natură. Asigurarea reprezintă, astfel, un transfer cu caracter oneros, sarcina riscului fiind preluată de la asigurat la asigurător.

Repartizarea și împărțirea riscurilor ține de dimensiunea tehnică a asigurării. Relevante pentru tehnica asigurărilor sunt organizarea mutualității și aplicarea legilor statisticii.

Asigurarea, fiind o întrajutorare organizată, grupează mai mulți asigurați supuși acelorași riscuri, urmând ca cei care au suferit o pierdere să fie despăgubiți. În măsura în care numărul participanților la comunitatea de risc este mai mare, suportarea pagubelor va fi mai ușoară. Mecanismul mutualității permite dispersia riscurilor și, implicit, atenuarea efectelor prejudiciabile ale realizării evenimentului asigurat.

Operațiunile de asigurare au ca fundament matematic calculul statistic al probabilităților și legea numerelor mari. În raport de probabilitatea și intensitatea producerii unui eveniment, asigurătorul stabilește nivelul primei de asigurare și își constituie fondurile de rezervă.

Calculul probabilităților exprimă raportul dintre numărul șanselor favorabile producerii unui eveniment și numărul total al cazurilor posibile. Probabilitatea producerii riscului se determină prin aplicarea legii numerelor mari. Distanța dintre frecvența producerii unui eveniment și probabilitatea realizării lui scade pe măsura creșterii numărului de cazuri. În temeiul datelor statistice privind evenimentele trecute, se pot prevedea frecvența și costul producerii unor anumite riscuri.

Dimensiunea economică are în vedere scopul primar al asigurării, care se manifestă prin acordarea protecției financiare, asiguratul fiind repus în situația existentă înainte de producerea riscului.

Asigurarea exprimă relații care apar în procesul constituirii și utilizării fondului comun, la care, pe baza mutualității, participă toți asigurații. Fondul de asigurare se folosește pentru acoperirea daunelor și pierderilor cauzate de producerea unui eveniment, precum și pentru finanțarea investițiilor.

Prin raportare la aceste realități, interesul asigurării rezultă din sfera largă de cuprindere, din diversitatea formelor pe care le prezintă și din spiritul de inventivitate în găsirea unor modalități de protecție care să acopere efectele adverse ale riscurilor. Prin protecția oferită în fața unor evenimente producătoare de prejudicii, asigurarea face parte din modul de gândire și acțiune al omului.

În lumina considerentelor învedereate, lucrarea a fost concepută ca o cercetare monografică în domeniul contractelor de asigurare. Reglementările privind aspectele specifice operațiunilor de asigurare sunt tratate în contextul soluțiilor din dreptul nostru și cerințelor normelor europene.

În cadrul lucrării au fost valorificate și preocupările noastre anterioare în materia asigurărilor. Într-o perioadă în care literatura de specialitate era fragmentară și insuficientă, am publicat, la Editura Junimea din Iași, împreună cu distinsul și regretatul coleg, Dumitru Popescu, un prim studiu privind raporturile contractuale din sfera de activitate proprie asigurărilor.

Structura lucrării, în concordanță cu exigențele academice, cuprinde patru titluri: considerații generale asupra asigurărilor; reguli comune privind contractul de asigurare; forme de asigurări contractuale; reasigurarea. Într-o manieră armonioasă și echilibrată,

problematica lucrării permite o imagine de ansamblu a sistemului de asigurări.

Prin prisma nevoii de protecție a oamenilor și a bunurilor, contractele de asigurare prezintă o semnificație majoră, iar studierea lor se impune ca o necesitate teoretică și practică. Într-un domeniu actual, dar controversat și dificil, lucrarea contribuie la aprofundarea cunoștințelor despre fascinantul domeniu al asigurării.

Iași,
ianuarie 2020

Capitolul I

Aspecte preliminare privind asigurările

1. Necesitatea sistemului de asigurări

Producția de bunuri materiale constituie baza existenței și evoluției societății omenesti. Procesul de producere a bunurilor necesare societății presupune raporturi de intercondiționare permanente între om și natura înconjurătoare, având un caracter continuu. Oamenii nu pot înceta să producă, după cum nu pot înceta să consume, reproducția socială desfășurându-se fără întrerupere.

Pe măsura dezvoltării științei și tehnicii, a cunoașterii umane, omul a pătruns tot mai mult tainele naturii, reușind s-o subordoneze. Dar în natură există o serie de fenomene a căror declanșare provoacă serioase daune și perturbări procesului de producție. Tot astfel, asemenea fenomene pot să apară și în cadrul vieții sociale.

Valorile materiale create în procesul muncii pot fi distruse uneori de forțele dezlănțuite ale naturii. Calamitățile cele mai frecvente sunt inundația, seceta, grindina, uraganul și cutremurul. Ele pot produce mari pagube materiale și chiar pierderi umane, tulburând desfășurarea normală a procesului de producție¹.

În afară de acțiunea forțelor naturii, activitatea economico-socială poate fi stânjenită și de diferite accidente, determinate de conduita oamenilor sau independent de voința acestora. De exemplu, incendiile, exploziile, catastrofele din timpul transportului,

¹ A se vedea D. Popescu, I. Macovei, *Contractul de asigurare*, Ed. Junimea, Iași, 1982, p. 6 și urm.; I. Văcărel, F. Bercea, *Asigurări și reasigurări*, ed. a II-a, Ed. Expert, București, 1998, p. 21 și urm.

avariile la mașini și utilaje, intoxicațiile, epizootiile. De asemenea, în viața oamenilor apar evenimente dintre care, unele dorite, precum nașterea unui copil, căsătoria, ajungerea la o anumită vârstă, altele nedorite, întâmplătoare și posibile, cum ar fi accidente, invaliditatea, bolile sau chiar inevitabile, prin survenirea decesului.

Ființa umană și patrimoniul său sunt amenințate, în cursul evoluției lor, de primejdii neprevăzute care le pot opri dezvoltarea, atinge integritatea sau nimici existența. Societatea omenească, resimțind aceste primejdii, a căutat metode eficiente de apărare pentru a contracara pierderile generate de calamități și accidente.

Pe plan general, societatea întreprinde măsuri de ocrotire a sănătății persoanelor, de protejare a bunurilor materiale și de prevenire a daunelor. Ele privesc acțiunile de regularizare a unor cursuri de apă, împădurirea terenurilor în pantă, plantarea unor perdele arborifere în calea curenților de aer, aplicarea de tratamente profilactice la oameni și animale, limitarea surselor de poluare a mediului înconjurător, realizarea unor construcții din materiale rezistente și ignifuge. Totodată, în cazul producerii unor evenimente distructive, se iau măsuri de limitare a pagubelor prin stingerea și localizarea incendiilor, a focarelor de infecții, săparea de șanțuri pentru scurgerea apelor rezultate din inundații, recuperarea unor materiale și îngrijirea suplimentară a culturilor calamitate.

Oricât de bine organizate și laborioase ar fi măsurile de apărare întreprinse de societate, ele au numai capacitatea de a limita frecvența riscurilor și proporțiile pagubelor. De aceea, oamenii trebuie să-și creeze anumite rezerve materiale și bănești din resurse proprii, la care să apeleze în caz de nevoie.

Rezervele materiale și bănești ar trebui astfel create, sub raportul mărimii lor, încât să asigure posibilitatea acoperirii tuturor riscurilor. Constituirea practică a unor asemenea rezerve este însă